

Tokratni zvezek *Amfiteatra* prinaša pester konglomerat besedil, tako po tematikah kot zvrsteh.

Tomaž Toporišič se v svoji razpravi loteva premisleka o avantgardah, tej še zmeraj vroči temi. Obravnava jih skozi prizmo razmerij med središčem in obrobjem Srednje in Vzhodne Evrope, pri čemer izhaja iz predpostavke, da srednje- in vzhodnoevropskih avantgard ne smemo razumeti kot nepopolne derivate gibanj iz velikih zahodnih središč, temveč kot samostojne, avtentične izraze. Zemljevid zahodnih centrov modernistične in avantgardne umetnosti 20. stoletja je raziskovalcem dobro znan, toda tovrstne pregledne strukture za Vzhodno in Srednjo Evropo ni. Razprava seže od zgodovinskih avantgard v dvajsetih in tridesetih letih prejšnjega stoletja (predvsem zenitizem in konstruktivizem) prek neoavantgard k (slovenski) retroavantgardi proti koncu dvajsetega stoletja, ki ni le oživila nekatere prvotne ideje, temveč je hotela tudi eksplicitno ustvariti alternativne zemljevide evropske umetnosti.

Andrej Leben analizira pestro gledališko dejavnost koroških Slovenk in Slovencev, katere velik del danes poteka na dvo- in večjezični osnovi. Avtor se osredotoča na oris sodobne koroške slovenske, dvo- in večjezične gledališke scene, njenih struktur, dejavnosti in uprizoritvenih praks, posveča pa se tudi vprašanju, kako te raznovrstne prakse pojmovno in konceptualno zaobjeti. Tako podaja prve teoretizacije tega tako gledališkega kot kulturno-sociološkega pojava.

Tematika razprave Irine Lešnik Jeras sega na področje gledališke pedagogike, pri čemer se osredotoča na t. i. dramo v izobraževanju, ki ima poleg vzgojno-izobraževalnih tudi estetske oz. umetniške cilje. Kot procesno naravnana ne predvideva končne uprizoritve oziroma predstave, največ časa pa posveča dogovarjanju in strukturiranju pomenov. Avtorica pregleda in kritično ovrednoti terminologijo, zgodovino in različne opredelitve tega učnega pristopa, razpravlja pa tudi o pojmu gledališča v izobraževanju ter ovrednoti stanje v Sloveniji.

Objavljamo preostali besedili, ki sta nastali v okviru *Amfiteatrovega* simpozija, ki je na temo »Gledališki eksperiment na Slovenskem (1966–1986) in njegovi odmevi« oktobra 2022 potekal v Slovenskem gledališkem inštitutu v Ljubljani, in sicer razpravo in intervju. V razpravi se Milena Mileva Blažič loteva analize mladinske dramatike Andreja Rozmana Roze, zlasti njegove priredbe Shakespearovega *Sna kresne noči* (1999). S pomočjo primerjalne analize obeh tekstov v Rozmanovi priredbi ugotavlja elemente eksperimentalnega gledališča pa tudi odzvanjanje Bahtinove teorije karnevala. Stalnice Rozmanovega dela so tako večnaslovniškost, večpomenskost ter priredbe.

V okviru tematike gledališkega eksperimenta na Slovenskem in njegovih odmevov objavljamo tudi obsežen intervju z Iztokom Toryjem, v katerem se intervjuvanec ozre na nenavadne in nepredvidljive poti svojega ustvarjanja. Pogovor je pripravil Primož Jesenko.

Jana Pavlič objavlja tekst o besedilih z (geo)politično tematiko iz srede osemdesetih let: operni libreto Alice Goodman za opero *Nixon na Kitajskem* obravnava v kontekstu sodobne ameriške opere, primerja pa ga tudi s politično dramo *Strašna, a nedokončana zgodba Norodoma Sihanuka, kralja Kambodže*, ki jo je posebej za uprizoritev Ariane Mnouchkine leta 1985 napisala Hélène Cixous.

Številko sklepata dve knjižni recenziji: v prvi Boris Kern obravnava zbornik 17 razprav *Govor in prostor* urednic Katarine Podbevšek in Nine Žavbi, v drugi pa Jakob Ribič premišljuje o *Gledališču in vojni* Zale Dobovšek.

Maja Murnik